

PAASTUAJA KOLMAS PÜHAPÄEV AD 2026

Ilm 3:14–19¹ (Jr 26:12–16; Jh 12:37–43)

14 Ja Laodikeia koguduse inglile kirjuta: Nõnda ütleb Aamen, ustav ja tõeline Tunnistaja, Jumala loomise Algu:

15 Ma tean su tegusid, et sa ei ole külm ega kuum. Oh oleksid sa ometi külm või kuum!

16 Aga nüüd, et sa oled leige ja mitte külm ega kuum, sülitän ma su välja oma suust.

17 Et sina ütled: Ma olen rikas ja mul on rikkust küllalt ning mul ei ole puudu millestki – ning sa ei teagi, et sa oled vilets ja armetu ja vaene ja pime ja alasti –,

18 siis ma annan sulle nõu osta minu käest tules proovitud kulda, et sa saaksid rikkaks, ning valgeid rõivaid, et end nendega riietada ja et ei saaks avalikuks sinu alastioleku häbi, ning silmasalvi võida silmi, et sa näeksid.

19 Keda iganes mina armastan, neid kõiki ma noomin ja karistan. Ole siis innukas ja paranda meelt!

[20 Ennäe, ma seisan ukse taga ja koputan. Kui keegi kuuleb mu häält ja avab ukse, siis ma tulen tema juurde sisse ning sünnõhtust temaga ja tema minuga.

21 Kes võidab, sellel ma lasen istuda koos minuga mu troonile, nagu minagi olen võitnud ning istunud oma Isaga Tema troonile.

22 Kellel kõrv on, see kuulgu, mida Vaim ütleb kogudustele!]

Ja Laodikeias oleva koguduse inglile kirjuta: «Neid asju ütleb Aamen, ustav ja tõeline tunnistaja, Jumala loodu algallikas: «Ma tean su tegusid, et pole sa ei külm ega keev – oleks sa vaid külm või keev! Nüüd aga, et oled leige ja ei külm ega keev, sülitän ma su oma suust välja. Et ütled, et «Ma olen rikas ja saanud jõukaks rikkuse poolest ja mul pole midagi vaja!», ja ei tea, et sa oled vilets ja haletsusväärne ja vaene ja pime ja paljas, ma annan sulle nõu kaubelda minult tules põletatud kulda, et saaksid rikkaks, ja valged rõivad, et endale ülle heita, ja ei tuleks avalikuks sinu alastuse häbi, ja silmasalvi silmade võidmiseks, et võiksid näha. Mina, nii paljusid kui ma armastan, ma hurjutan ja karistan. Ole siis innukas ja paranda meelt! Vaata, ma seisan ukse taga ja koputan, kas keegi kuuleks mu häält ja avaks ukse, ja ma tulen sisse tema juurde ja sünnõhtusöömaga koos temaga ja tema minuga. Võitjale, temale ma annan koos minuga maha istuda mu troonile, nagu ka mina olen võitnud ja istunud maha koos oma Isaga Tema troonile.»» See, kellel on kõrv, kuulgu, mida Vaim ütleb kogudustele!

¹ Käesolevas tekstikäsitluses on lisatud Ilm 3:20–22, kuna needki salmid on osa läkitusest Laodikeia kogudusele. EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi loetakse neid salme kolmandal lugemisaastal adventiaja esimesel pühapäeval.

Sissejuhatus

Ilmutusraamat on kirjutatud tõenäoliselt 1. sajandi lõpukümnendil, selle ajalooliseks taustaks on keiser Domitianuse (valitsemisaastad 81–96 pKr) aegne kristlaste tagakiusamine², mis kajastub Ilmutusraamatus võitlusena lohe ja tema metsaliste ning Talle ning Tema tunnistajate vahel. Ilmutusraamatut on iseloomustatud ka kui «liturgilist prohvetinägemust», mis kõrvutab maapealse tagakiusatud, võitleva kiriku olukorra taevas toimuva lakkamatu jumalateenistusega kui ühelt poolt eeskuju ja eesmärgi, teisalt aga keset kõige lootusetumaid katsumusi julgustava, kinnitava ja lootust andva igavese eesmärgina.

Raamatu nimi on pärit selle algussalmist: ἀποκάλυψις³ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεός δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει – «Jeesuse Kristuse ilmutus, mille Jumal Temale on andnud, et ta näitaks oma sulastele, mis peatselt peab sündima.» Samas salmis nimetatakse ka ilmutuse või nägemuse kirjapanijat: καὶ ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ τῷ δούλῳ αὐτοῦ Ἰωάννῃ – «Ta näitas seda, läkitades oma ingli oma sulase Johannese juurde.»

Vanas kirikus vaieldi Ilmutusraamatu kanoonilisuse üle, ent mitmed olulised kirikuisad ja teoloogid, nende hulgas Irenaeus ja Athanasius, on selles alati kindlad olnud. Küsimusi on tekitanud ka see, kes oli ilmutuse saaja ja raamatu kirjapanijana nimetatud Johannes. Kiriku traditsioonilise seisukoha järgi on tegemist sama apostel ja evangelist Johannesega, kellelt pärinevad neljas evangeelium ja kolm kirja. Oluliseks kinnituseks sellele on peetud Ilmutusraamatu enda sisu, mis tõenäoliselt ei oleks leidnud üleüldist aktsepteerimist pühakirjana, kui see ei pärineks niivõrd autoriteetsest allikast.

Ilmutusraamat on suunatud eeskätt seitsmele Väike-Aasia kogudusele, millele mõeldud läkitustega ta algab (Ilm 1:4–3:22). Johannese kirjelduse järgi oli tegemist Issanda päevaga, s.t pühapäevaga, mil ta «vaimus olles» nägi Issandat Jeesust Kristust ennast, kes teda esmalt surmani kohutas ja siis julgustas, andes talle seejärel käsu kõik järgnev üles tähendada (Ilm 1:10–19).

Tegemist on Uue Testamendi ainsa prohvetiraamatuga, millele tuleb läheneda samamoodi, nagu Vana Testamendi prohvetitele, pidades meeles prohvetikuulutuste tavapärasest kolme ajalist ja sisulist tasandit: vahetu, peatselt saabuv ja kaugemasse tulevikku (lõpuaegadesse) suunatu. Kahest viimasest arusaamiseks on hädavajalik esimese adekvaatne, võimalikult ajastu- ja ajalootruu mõistmine.

² On ka neid, kelle arvates on Ilmutusraamatu ajalooliseks taustaks keiser Nero valitsemisajal (aastail 54–68 pKr) aset leidnud kristlaste tagakiusamine.

³ Sõna ἀποκάλυψις – «ilmutus», «ilmumine», «avalikuks saamine» – tuleneb verbist sõna ἀποκαλύπτω – «ilmutama», «avaldama», «teatavaks tegema» –, mis tähendab sõnasõnalt – nagu ka ladina *revelo* – «katet eemaldama».

Sellest lähtudes on – iseäranis Väike-Aasia kogudustele suunatud läkitusi silmas pidades – arusaadav, et Ilmutusraamat on kirjutatud eeskätt julgustusena ja meeleeparanduskutsena parajasti aset leidva ja tulevikus veelgi ägeneva tagakiusu ning sellest tuleneva languseohu olukorras: «Tuleta siis meelde, kust sa oled langenud, ja paranda meelt ning tee esimese armastuse tegusid! Muidu ma tulen su juurde ning lükan su lambijala asemelt, kui sa ei paranda meelt... Paranda siis meelt, muidu ma tulen varsti su juurde ning sõdin nende vastu oma suu mõõgaga... Keda iganes mina armastan, neid kõiki ma noomin ja karistan. Ole siis innukas ja paranda meelt!» (Ilm 2:5.16; 3:19)⁴

Seitsmele kogudusele mõeldud läkitustele järgneb tegelik «ilmutus» või nägemus, mille sisuks on lühidalt kokku võttes Kristuse ja Tema tunnistajate ning saatana või metsalise ja tema omade vaheline võitlus, mis kajastab kiriku tagakiusamist ja kristlaste kannatusi ning kinnitab neid, kes jäävad ustavaks, teadmise, et viimane sõna, tegelik meelevald ja võit on Jumalal ja «Tema Kristusel»: «Maailma kuningriik on saanud meie Issanda ja Tema Kristuse omaks ning Tema valitseb kuningana igavesest ajast igavesti... Nüüd on käes pääste ja vägi ning meie Jumala kuningriik ning Tema Kristuse meelevald, sest välja on heidetud meie vendade süüdistaja, kes süüdistab neid Jumala ees päeval ja ööl.» (Ilm 11:15; 12:10)

See ei tähenda, et kristlased ei pea kannatama – vastupidi, nagu Issand ise on «Tall, kes on tapetud» (Ilm 5:12) ja on meid «lunastanud meie pattudest oma verega» (Ilm 1:5), nii peavad ka need, kes Talle ustavaks jäävad, läbi minema «suurest viletsusest» (Ilm 7:14)

Ilmutusraamatu keskmes seisavad kolm seitsmeosalist visiooni, mida võib kujutada järgmise tabelina:

Seitse pitserit	Seitse pasunat	Seitse kuldkaussi
Esimesed viis pitserit (Ilm 6:1–11)	Esimesed viis pasunat (Ilm 8:6–9:12)	Esimesed viis kuldkaussi (Ilm 15:1–16:11)
	Kuues pasun – suured tapatalgud (Ilm 9:13–21)	Kuues kuldkauss – suur sõda Jumala päeval (Harmagedoon) (Ilm 16:12–16)
Kuues pitser – praeguse maailma lõpp (Ilm 6:12–17)	Seitsmes pasun – praeguse maailma lõpp ja uue algus (Ilm 11–15–19)	Seitsmes kuldkauss – praeguse maailma lõpp (Ilm 16:17–21)
Seitsmes pitser – teise visiooni sissejuhatus (Ilm 8:1–5)	Võitlus Kristuse ja Tema tunnistajate ning lohe ja metsaliste vahel, mis juhatab sisse kolmanda visiooni (Ilm 12:1–14:20)	

⁴ Ainus, keda otseselt ei manitseta meeleeparandusele, on Filadelfia kogudus, kellele öeldakse selle asemel: «Ma tulen varsti. Pea kinni, mis sul on, et ükski sinu pärga ei võtaks!» (Ilm 3:11)

Ilmutusraamatu lõpuosa moodustavad nägemused viimsest võitlusest ja kohtust ning uuest, taevast alla tulevast Jeruusalemmast, milles need, kes on ustavalt vastu pidanud, «valitsevad kuningatena igavesest ajast igavesti» (Ilm 22:5). Raamatu epiloogiks (Ilm 22:6–21) on manitsus selle sõnadest kinni pidada, hoiduda rüvedusest ja teha õigust teha ning oma rüüd [Talle veres]⁵ puhtaks pesta, et pärida meelevald süüa elupuust ja minna sisse Jumala linna väravast.

Keelelisi märkuseid

Laodikeia – ἐν Λαοδικείᾳ – nimi Λαοδικεία koosneb sõnadest λαός – «rahvas» – ja δίκη – «õige», «õiglane», «sobiv», «kohane», «kombekas» – ning tähendab «rahva õigus».

Koguduse – τῆς...ἐκκλησίας – sõna ἐκκλησία – «kogudus», «kirik» – koosneb seestütlevast eessõnast ἐκ ja verbist καλέω – «kutsuma» – ning tähendab sõnasõnalt «välja kutsutute kogu».

Inglile – τῷ ἀγγέλῳ – sõna ἄγγελος tähendab «ingel», «sõnumiviija», «saadik».

Aamen – ὁ ἀμήν – sõna ἀμήν tuleneb heebrea sõnast אָמֵן – «aamen», «tõesti», «sündigu nõnda».

Ustav – ὁ πιστός – sõna πιστός – «ustav», «usaldusväärne», ka «usaldav» – tuleneb verbist πείθω – «veenma», «veendunud olema», «usaldama», «usalduma», ka «kuulda võtma/kuuletuma».

Tõeline – sõna ἀληθινός – «tõene», «tõeline», «ehtne» – tuleneb sõnast ἀληθής – «tõene», «tõelevastav», «õige» –, mis koosneb eitavast eesliitest α ja verbist λανθάνω – «varjul olema», «peidetud/ tundmatu olema».⁶

Tunnistaja – ὁ μάρτυς – sõnast μάρτυς – «tunnistaja» – tuleneb ka sõna «märter».

Algus – ἡ ἀρχὴ – sõna ἀρχή tähendab «algus»⁷, «esimene», «ülem», siin peetakse selle all silmas kõige oleva algpõhjuse või algallikat, alget (vrd Jh 1:3).

Tegusid – τὰ ἔργα – sõna ἔργον tähendab «tegevus», «ettevõtmine», «töö», «[teatava töö teostamiseks] tehtav».

⁵ Vrd Ilm 7:14: «Need on need, kes tulevad suurest viletsusest ning on pesnud oma rüüd ja teinud need valgeks Talle veres»

⁶ Niisiis on tõde – ἀλήθεια – midagi ilmselget, ilmset, vaieldamatult äratuntavat, kõike muud kui varjatut.

⁷ 1739. aasta Piiblis: «hakkatus».

Külm ega kuum – οὔτε ψυχρὸς εἶ οὔτε ζεστός – sõnad ψυχρός⁸ – «külm» – ja ζεστός – «keev», «kuum», «tuline» – viitavad eeskätt külmale või keevalt kuumale veele.⁹

Sülitan...välja – ἐμέσαι – sõna ἐμέω tähendab eeskätt «[välja] oksendama».

Armetu – ἐλεεινὸς – sõna ἐλεεινός tuleneb sõnast ἔλεος – «halastus» – ning tähendab «haletsusväärne».

Vaene – πτωχὸς – sõna πτωχός – «vaene» – kaastähendusteks on «vilets», «rõhutud», «abitu», «armetu».

Pime – τυφλὸς – sõna τυφλός – «pime» – tuleneb verbist τύφω – «suitsema».¹⁰

Osta – ἀγοράσαι – sõna ἀγοράζω – «ostma», «turukaupa tegema», «kauplema» – tuleneb sõnast ἀγορά – «kogunemispaiik», «kogunemine», ka «turuplats».

End...riietada – περιβάλλω – sõna περιβάλλω koosneb eessõnast περί – «ümber» – ja sõnast βάλλω – «viskama», «heitma».

Ei saaks avalikuks – μὴ φανερωθῇ – sõna φανερόω – «avalikuks saama», «nähtavaks saama», «teatavaks saama» – tuleneb sõnast φῶς – «valgus».

Armastan – φιλέω – sõna φιλέω tähendab «sõbra kombel armastama».¹¹

Noomin – ἐλέγχω – sõna ἐλέγχω tähendab «hurjutama», «[kellegi] süüd esile tooma», «süüdi mõistma», ka «häbistama».

Karistan – sõna παιδεύω tähendab «kasvatama», ka «korrale kutsuma», «karistama».

Paranda meelt – μετανόησον – sõna μετανοέω – «meelt parandama» – koosneb muutust või millekski/kellekski saamist tähistavast eessõnast μετά ning verbist νοέω – «mõistusega tunnetama», «mõistma», «taipama», «mõtisklema», «tähelepanu osutama».¹²

Vaim – τὸ πνεῦμα – sõna πνεῦμα tuleneb verbist πνέω – «hingama», «puhuma» – ja tähistab sarnaselt heebrea sõnale נָפֶחַח nii vaimu, tuult kui ka hingeõhku.

⁸ See sõna tuleneb verbist ψύχω – «puhuma» –, viidates peale puhumisega jahutamisele.

⁹ 1739. aasta Piiblis: «ei olle külm ega keev»; 1989. aasta Uues Testamendis: «ei ole külm ega keev».

¹⁰ Niisiis on pime piltlikult öeldes see, kes on pimestatud ega saa näha tiheda, läbipaistmatu, musta suitsu tõttu, olles võimetu nägema tõest, seda, mis on ilmne, varjamatu.

¹¹ Sõbraarmastus – φιλέω, ladina keeles *amicitia* – on armastus, mille puhul loomuliku kiindumusega kaasneb ühelt poolt valiku tegemine, teiselt poolt vastastikkus: φιλέω ja *amicitia* ehk sõbraarmastus on võimalik ainult siis, kui see rajaneb vastastikusel meeldivusel, vabal tahtel ja valikul.

¹² Meeleparandus on eeskätt mõtteviisi, põhimõteteliste eluhoiakute täielik muutus ja uueks saamine.

Sisuline analüüs

Kunagise Laodikeia asupaik kattub enam-vähem tänapäeva Türgis asuva miljonlinna Denizli (tegemist on samanimelise provintsi pealinnaga) piiresse jääva nelja asumiga, milleks on Eskihisar, Goncalı, Korucuk ja Bozburun. Linna ümbritsevad kolm jõge, antiiksete nimedega Lüükos, Kapros ja Asopos. Kuigi piirkonna inimasustus sai alguse hiljemalt kuuendal aastatuhandel eKr, peetakse Laodikeia linna rajajaks Seleukiidide riigi valitsejat Antiochos II (261–246 eKr), kes andis sellele nime oma naise Laodike järgi. Tegemist oli tähtsa keskusega, mida läbisid kaks suurt teed – neist ühe äärde, mis kulges Pergamonist lõunasse Vahemere rannikule, jäid viis seitsmest Ilmutusraamatus nimetatud linnast: Pergamon, Tüatiira, Sardes, Filadelfia ja Laodikeia.

Ilmutusraamatu kirjutamise ajal kuulus Laodikeia Rooma Aasia provintsi koosseisu. Laodikeiast kujunes Früügia jõukaim linn, mille peamiseks sissetulekuallikaks olid must peenvill ning sellest valmistatud rõivad. Lisaks oli Laodikeia kuulus seal toodetud tervendavate võiete, iseäranis silma- ja kõrvasalvi poolest, ning linnas oli tähtsal kohal tervisejumala Men Karou kultus, kes samastati Asklepiosega ja kellele lisaks austati Laodikeias Zeusi.¹³ Teise sajandi keskpaigaks kinnitas Laodikeias tugevalt kanda ka keisrikultus.

Kui Laodikeia kogudusele mõeldud läkitusele eelnevas kirjas Filadelfia kogudusele ei tee Issand erandlikult mitte ühtegi etteheidet, siis Laodikeia koguduse iseloomustuseks ei ole Tal, vastupidi, öelda ainsamatki positiivset sõna: tegemist on leigete ja küllap ka lodevate eneseimetlejatega, kes on täielikult kaotanud igasuguse usulise innukuse. Apostel Paulus märgib Kirjas koloslastele, et Laodikeia kristlaste eest kandis «väga suurt hoolt» tema kaaslane Epafras (Kl 4:12j), ent näib, et Ilmutusraamatu kirjutamise ajal ei kandnud tema külvatud seeme enam kuigi head vilja.

Kiri algab, nagu eelnevadki läkitused, piduliku sissejuhatusega, mis seekord kirjeldab Issandat kui ustavat ja tõelist tunnistajat, kes on kehastunud tõde («Aamen») ning kellest pärineb kõik, mis on loodud («Algus»). See on Issand ise, kes siin oma jumaliku autoriteediga kõneleb, kelle sõnad on absoluutne tõde ning kellelt pärineb kõik, mida inimesed omavad ja mis nad ise on – järgnevat hävitavat hinnangut Laodikeia kogudusele silmas pidades on oluline seda meeles pidada. Samuti on see oluline nii Laodikeia koguduse kui terve inimkonna tulevikule mõeldes, sest ainult need, kelle «algus» on Kristus, kes on Temas uueks loodud, pärivad igavese elu taevases kirkuses.

Laodikeia kristlased olid sellest väga kaugel: õigupoolest polnud nad mitte midagi, kuigi nad ise pidasid ennast rikkaks ja igati kindlustatuks. Issand ütleb: «Ma tean su tegusid, et sa ei ole külm ega kuum. Oh oleksid sa ometi külm või kuum! Aga nüüd, et sa oled leige ja mitte külm ega kuum, sülitan ma su välja oma suust.» (Ilm 3:15j)

¹³ See on iseenesest üsna irooniline, kuna vastavalt müüdile tappis Zeus Asklepiose välgulöögiga.

Sõna ψυχρός – «külm» – kasutatakse Uues Testamendis vaid kahes kohas: siin ja Matteuse evangeeliumis, kus Jeesus ütleb: «Kes iganes ühele neist pisikestest annab juua kas või ainult karikatäie külma vett jüngri nime tõttu, tõesti, ma ütlen teile, ta ei jää oma palgast ilma.» (Mt 10:42)

Sõna ζεστός – «kuum», «keev» – seisab Uues Testamendis ainult siin, ent selle aluseks olevat verbi ζέω – «keema», «kuum/tuline olema» – kasutatakse ühel korral Apostlite tegude raamatus ja ühel korral Rooma kirjas:

«[Apollost] oli õpetatud tundma Issanda teed ja vaimult keevalisena ta rääkis ja õpetas täpselt Jeesusest, aga teadis ainult Johannese ristimist.» (Ap 18:25)

«Teenige Issandat tüdimatu innuga ja vaimult tulisena!» (Rm 12:11)

Niisiis kujutavad nii külm kui kuum midagi head ning lahutamatu kristliku usu ja armastuse juurde kuuluvat, samal ajal kui leige – χλιαρός (Uues Testamendis samuti ainult siin) – tähistab midagi vastumeelset, jälki, sülitama panevat või lausa öökima ja oksele ajavat (vt vastavat keelelist märkust).

Laodikeia kristlased näivad hoolivat vaid iseendast, nad on enesega rahul, kusjuures täiesti maistel, lihalikel põhjustel, mis seonduvad Laodikeia linna elu ja käekäiguga: nad on rikkad, küllap nad kannavad häid peenvillaseid rõivaid ning neil pole muret oma tervise pärast, sest tervendavad salvid on käepärast – loodetavasti ei kaasnenud viimasega lootuse panemine väidetavalt tervise eest hoolitsevate ebajumalate peale.

Issand näitab Laodikeia kogudusele, millises enesepettuses ta elab: «Sina ütled: Ma olen rikas ja mul on rikkust küllalt ning mul ei ole puudu millestki – ning sa ei teagi, et sa oled vilets ja armetu ja vaene ja pime ja alasti.» (Ilm 3:17)¹⁴ Kõigest sellest, millele Laodikeia kristlased on oma lootuse pannud, ei ole vähimatki kasu – ainus, mis võib seda kogudust päästa, on oma armetuse, vaesuse ja viletsuse tunnistamine ning alandliku palujana Issanda ette tulemine, et katsuda Talt kuidagigi seda, mida ta tõeliselt vajab, «välja kaubelda» (vt vastavat keelelist märkust).

Issand on armuline ega taha neid, kes on leiged, välja sülitada, vaid annab neile oma halastuses head (ja ainumõeldavat) nõu: «Osta minu käest tules proovitud kulda, et sa saaksid rikkaks, ning valgeid rõivaid, et end nendega riietada ja et ei saaks avalikuks sinu alastioleku häbi, ning silmasalvi võida silmi, et sa näeksid.» (Ilm 3:18) Siinkohal ei tohi unustada, et Issanda käest «ostmiseks» ei ole vaja raha, vaid alandlikkust ja Tema kutse kuulda võtmist: «Hoi! Kõik janused, tulge vee juurde! Ka see, kellel ei ole raha, tulgu, ostku ja söögu! Tulge, ostke ilma rahata, ilma hinnata veini ja piima! Miks vaete raha selle eest, mis ei ole leib, ja oma vaevatasu selle eest, mis ei toida? Kuulake mind hästi, siis te saate süüa head ja kosutada ennast rammusate roogadega. Pöörake kõrv ja tulge mu juurde, kuulake mind, siis on teil edu; mina teen teiega igavese lepingu, samasuguse, nagu oli mu osadus Taavetiga!» (Js 55:1–3)

¹⁴ Õigupoolest pole siin midagi uut – juba Vana Testamendi päevil läkitas Jumal oma ärataganenud ja rikutud rahva juurde prohveteid samasuguse sõnumiga: «Efraim on mind ümbritsenud valega ja Iisraeli sugu pettusega. [...] Ja Efraim ütleb: «Ma olen ometi saanud rikkaks, olen saavutanud enesele jõukuse, kogu mu töövaevus ei leita mulle süütegu, mis oleks patt.»» (Ho 12:1.9)

Issand annab «janusele ilma tasuta eluvee allikast» (Ilm 21:6) – aga see, et see on tasuta sellele, kes seda vastu võtab, ei tähenda, et selle eest poleks olnud tarvis maksta: seesama Issand, kes pakub janusele eluvett ning Laodikeia enesega rahulolevatele kristlastele tules puhastatud kulda, tõeliselt tervendavat salvi ja päästerüüd, on «ostnud Jumalale oma verega inimesi kõigist suguharudest ja keeltest ja rahvastest ja paganahõimudest» ning teinud nad «kuningriigiks ja preestreiks meie Jumalale», nii et nad võivad hakata «valitsema kuningatena üle ilmamaa» (Ilm 5:9j). Laodikeia rahvas võis olla uhke oma musta peenvillase üle, ent selleks, et saada valgeid rõivaid, oli vaja mitte ainult nende kuubesid, vaid neid endid pesta Jumala Talle veres (vrd Ilm 7:4).

Kõigi nende karmide sõnade eesmärgiks ei ole mitte Laodikeia kristlaste häbistamine, vaid nende kutsumine meeleparandusele ja nende päästmine: «Keda iganes mina armastan, neid kõiki ma noomin ja karistan. Ole siis innukas ja paranda meelt!» (Ilm 3:19) Õigupoolest on siin tegemist elementaarse talupojatarkusega: «Mu poeg, ära põlga Issanda karistust ja ärgu olgu sulle vastumeelne Tema noomimine, sest keda Issand armastab, seda Ta karistab otsekui isa poega, kellele ta head tahab!» (Õp 3:11j) Ei ole mingit põhjust kahelda, et Issand tahab kõigile parimat – Ta ei taha taevariigi ust kellegi ees talle lootust andmata lukku panna (vrd Mt 25:11j), vaid vastupidi, Ta kinnitab, et seisab ukse¹⁵ ning on valmis jagama õhtusöömaaega, s.t iseennast ja oma elu¹⁶, kõigiga, kes Tema häält kuulevad ja Talle avavad (Ilm 3:20).

Laodikeia kristlased võivad arvata, et neil on kõik olemas, nad ei tunne millestki puudust. Aga see, mida Issand neile töötab, on midagi mõõtnatult enamat: «Kes võidab, sellel ma lasen istuda koos minuga mu troonile¹⁷, nagu minagi olen võitnud ning istunud oma Isaga Tema troonile.» (Ilm 3:21) Mis on selle kõrval kogu jõuka kaubalinna rikkus või peened rõivad või ihutervis? «Mis kasu on inimesel, kui ta võidaks terve maailma, aga kaotaks iseene või teeks enesele kahju?» (Lk 9:25) Issand töötab oma lunastatuile igavest rõõmu ja kirkust taevases linnas, kus ei ole vaja ei päikest, kuud ega isegi templit, sest «Issand, Kõigeväeline Jumal, on selle tempel, ning Tall» (Ilm 21:22). Kui vaid need, kellele seda rõõmusõnumit kuulutatakse, kasutaksid neile antud kõrvu selleks, milleks need on ette nähtud: «Kellel kõrv on, see kuulgu, mida Vaim ütleb kogudustele!» (Ilm 3:22)

¹⁵ «Nõnda ka teie, kui te näete kõike seda, tundke ära, et Tema on lähedal, ukse taga!» (Mt 24:33); «Teie olge inimeste sarnased, kes ootavad oma isandat pulmapeolt koju, et kui ta tulles koputab, võiksid nad kohe talle ukse avada.» (Lk 12:36); «Vennad, ärge nurisege üksteise vastu, et teie üle ei mõistetak kohut! Vaata, kohtunik seisab ukse ees!» (Jk 5:9)

¹⁶ «Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, kui te ei söö Inimese Poja liha ega joo Tema verd, ei ole teie sees elu. Kes minu liha sööb ning minu verd joob, sellel on igavene elu ja mina äratan ta üles viimsel päeval, sest minu liha on tõeline roog ja minu veri on tõeline jook. Kes minu liha sööb ning minu verd joob, see jääb minusse ja mina temasse. Nii nagu elav Isa minu on läkitanud ja mina elan Isa läbi, nii elab ka see, kes mind sööb, minu läbi.» (Jh 6:53–57)

¹⁷ Jumala ja Talle trooni nimetatakse Ilmutusraamatus 44 korda.

Jutluseks

Paastuaaja kolmanda pühapäeva ladinakeelseks nimeks on *Oculi* – «silmad».¹⁸ Nimi tuleneb pühapäeva missa vanakiriklikust algussalmist: «Mu silmad on alati Issanda poole, sest Tema tõmbab mu jalad võrgust välja.» (Ps 25:15) Samast psalmist pärineb ka eelmise pühapäeva algussalm: «Tuleta meelde, Issand, oma halastust ja heldust, sest need on maailma ajastu algusest!» (Ps 25:6) Tegemist on patukahetsuspsalmiga, milles palutakse küll ka kaitset vaenlaste eest, ent esmalt otsitakse siiski andestust ja meeleparandust, millest võrsub pääsemine kõigest kurjast: «Laitmatus ja õiglane meel kaitsku mind, sest ma ootan Sind! Vabasta, oh Jumal, Iisrael kõigist tema kitsikustest!» (Ps 25:21j)

Pühapäeva teemaks on EELK jumalateenistuste käsiraamatu järgi «Jeesus – kurjuse võimu võitja». Pühapäeva vanakiriklik Evangeelium (Lk 11:14–28) kõneleb sellest, kuidas Jeesust süüdistatakse kurjade vaimude väljaajamisel koostöös Peltsebuliga. EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on teise lugemisaasta Evangeeliumiks aga Johannese evangeeliumi lõik (Jh 12:37–43), milles kirjeldatakse Jeesuse vastasseisu juutidega, kes keelduvad Temasse uskumast, isegi sellest hoolimata, et nad näevad Temas ammuste prohvetikuulutuste täitumist: «Siiski uskus ka palju ülemaid Temasse, kuid nad ei tunnistanud seda variseride pärast, et neid ei heidetaks kogudusest välja, sest nad eelistasid inimeste tunnustust Jumala tunnustusele.»

Teise lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (Jr 26:12–16) on prohvet Jeremija meeleparanduskuulutus Jumala rahvale ühes töötusega, et kui inimesed parandavad oma eluviise ja tegusid ning kuulavad Issanda, oma Jumala häält, siis Issand võtab tagasi õnnetuse, millega Ta oli kavatsenud oma rahvast karistada. See haakub päris hästi Epistlina kasutatava lugemisega Ilmutusraamatust, milles kõneldakse läbinisti rikutud ja enesepettuses elavast Laodikeia kogudusest, keda Issand tahab säästa sellest, et ta «välja sülitataks», pakkudes talle tules puhastatud kulda, valgeid rõivaid ja täielikku tervenemist kõigest vaimsest pimedusest.

Laodikeia kristlaste olukord oli üsna sarnane Jeesusele vastandunud juutide omaga, kelle kohta Issand ütles prohvet Jesajat tsiteerides: «Ta on pimestanud nende silmad ja teinud nende südame kõvaks, et nad silmadega ei näeks ja südamega ei mõistaks ega pöörduks, et ma parandaksin neid.» (Jh 12:40; Js 6:9j) Nii tuleb tõdeda, et paastuaaja kolmanda pühapäeva sõnum on teise lugemisaasta pühakirjatekstidest lähtuvalt äärmiselt tõsine, isegi karm: kõigi kolme lugemise taustal kumab ühelt poolt rahva – nii Vana Testamendi kui paraku ka Uue Testamendi valitud rahva – soovimatus kuuletuda Jumala sõnale ja seada oma elu vastavusse Tema tahtega, ning teisalt selle tõttu ähvardav häving ja hukatus.

¹⁸ Siinkohal on hea mõelda silmasalvile, millest kõneleb Ilmutusraamatu lugemine (Ilm 3:18).

Siiski ei ole mitte see Jumala tahtmine: Issanda tahtmine on, et inimesed meelt parandaksid, Tema kutsele järgneksid ja Ta vastu võtaksid, nii et nad võiksid viimaks pärida igavese elu taevases linnas, koos Tallega Jumala troonil istudes. Kuigi inimkonna kurjus ning seda veelgi rängemaks tegev sõge kahetsematus näivad sageli olevat täiesti lootusetud, võime teada, et Kristus, kurjuse võimu võitja, on meid oma kannatuse ja surma läbi lunastanud ning oma pühas veres säravvalgelt puhtaks pesnud. Olgu meil vaid kõrvu selle sõnumi kuulmiseks ning tulist südant selle innukaks järgimiseks!

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Ilmutusraamat oli algselt mõeldud eeskätt julgustusena tagakiusamist kannatavale kirikule. Tänapäevane lõik Ilmutusraamatust näitab aga, et selle esmaste adressaatide hulka kuulusid ka need, kes mitte ei vastandunud maailmale, vaid kippusid sellega kaasa minema ja muganduma – sest hingevaenlasel pole vahet, mismoodi ta kedagi kätte saab, kas tagakiusamisega kohutades või mugavuste ja hea eluga ahvatledes, peaaegu, et tal õnnestub inimesi eksitada ja hukutada. Laodikeia kogudus oli üks neist seitsmest, kellele kästakse Ilmutusraamatu alguses kirjutada, ning erinevalt teistest kogudustest ei olnud Issandal Laodikeia kristlaste kohta öelda mitte ühtegi positiivset sõna. Vastupidi, Tema sõnum on ühemõtteline ja karm: «Et sa oled leige ja mitte külm ega kuum, sülitän ma su välja oma suust.» (Ilm 3:16)
2. Laodikeia kristlaste suurimaks probleemiks oli see, et nad olid enesega rahul ja ennast täis, arvates, et kui nad on rikkad selle maailma mõõdupuu järgi, siis on nendega kõik korras. Paraku olid nad Issanda sõnul viletsad, armetud, vaesed, pimedad ja alasti – nagu on kõik need, kes loodavad maisele rikkusele, aule, võimule, mainele ja muule taolisele, ent ei ole rikkad Jumalas (vrd Lk 12:21). Ainus võimalus sellest hukatuslikust olukorrast pääsemiseks on võtta kuulda Issanda kutset ning Talle ausalt oma viletsust tunnistades ja meelt parandades Teda järgida. Jumal ei taha kellegi hukkumist, vaid seda, et kõik võiksid pääseda – just sellepärast Ta noomib omasid, isegi hurjutab ja karistab neid, sest Ta armastab neid ja tahab hoida oma armastatuid hukkumast.
3. Jumal ei ole jätnud midagi tegemata – vastupidi, Jeesuses Kristuses on Ta teinud kõik selleks, et saaksime osa Tema armu ja halastuse rikkusest: Ta pakub meile tules puhastatud kulda, valgeid rõivaid ja paranemist mitte ainult pimedusest, vaid kõigest kurjast. Ta pakub meile mitte ainult oma trooni, vaid iseennast: «Ennäh, ma seisan ukse taga ja koputan. Kui keegi kuuleb mu häält ja avab ukse, siis ma tulen tema juurde sisse ning söön õhtust temaga ja tema minuga. Kes võidab, sellel ma lasen istuda koos minuga mu troonile, nagu minagi olen võitnud ning istunud oma Isaga Tema troonile.» (Ilm 3:20j) Kui meil vaid on kõrvad Tema kutse kuulmiseks ja me ei lükka seda tagasi, nagu tegid need, kellega Jeesus seisis vastamisi tänases Evangeeliumis... Jumal otsib ja kutsub meid, et anda meile eluvee allikast ilma tasuta (Ilm 21:6; 22:17) – et võiksime olla võitjad ja elada koos Temaga.